

**REAKCIJA NA ČLANAK DR. SC. IVANE RADAČIĆ (STR. 251-270)
REGULACIJA POBAČAJA – PRAKSA EUROPSKE KOMISIJE ZA LJUDSKA
PRAVA I EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U SVJETLU
GLOBALNIH STANDARDA, ZAGREBAČKA PRAVNA REVIIJA, 5, 3, 2016,
251-270.**

Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar*

1. Radačić na str. 252. kad spominje moj članak *Pravo na pobačaj – pravne i nepravne dvojbe* objavljen u Zborniku Pravnog fakulteta, br. 6, vol. 65., iz 2015. navodi: „Međutim, u njemu su iznesene neke tvrdnje koje ne proizlaze iz međunarodnopravne prakse, primjerice da je fetus subjekt ljudskih prava, da prava trudnih žena ne pretežu uvijek u odnosu na prava muškaraca, da je pobačaj na zahtjev u suprotnosti s Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava te da je Europski sud za ljudska prava isključio svaki oblik odgovornosti država za prigovor savjesti.“ Ovoj su rečenici pridodane dvije fusnote br. 7. i 8. koje su obje neistinite.

U odnosu na spomenutu rečenicu istina je da takvih mojih gledišta nema u mojemu tekstu, pa je riječ o proizvoljnom, klevetničkom i tendencioznom zaključivanju.

Glede fusnote br. 7 istina jest ta da sam ja prikazala neke odluke stranih ustavnih sudova (poglavito njemačkoga) koje I. Radačić i njezinim pogledima ne idu u prilog, pa neakademski navodi da sam „selektivno“ prikazala sudsku praksu. Začudo, kad joj neka odluka suda ide u prilog, onda se ne buni, kao što i šuti kad analiziram značenje relevantne odredbe njemačkoga Ustavnog suda. Usput, na str. 261. i ona sama komentira jednu vrlo staru presudu protiv Njemačke, iz 1977. godine.

U fusnoti br. 8. kritizira moje pozivanje na jednog autora, svjetski priznati autoritet, što je znanstvenički najkorektnije što se može učiniti, da bi u jednoj drugoj svojoj fusnoti previdjela upravo moje pozivanje na tog istog autora. Mislim da se I. Radačić trebala odlučiti što je točno u njezinom štitvu – da li tvrdnja da se bavim međunarodnopravnom praksom (već spomenuta rečenica na str. 252) ili tvrdnja da se ne bavim odnosno ne pozivam „direktno na praksu Europskog suda“ (iz fusnote 8).

2. U fusnoti br. 17. Radačić (u vezi s čl. 16. Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena) kaže: „Hrabar, koja naglasak stavlja na riječ „odgovorno“, navodi kako se iz te odredbe ne može zaključiti ništa o pobačaju, zanemarujući u potpunosti da odredba sadržava i riječ „slobodno“ koja nije ničim ograničena.“ Iako na kraju te bilješke upućuje na str. 804. Zbornika, točno je da sam na toj stranici navela sljedeće: „Dakle, u

* Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar, profesorica na Katedri za obiteljsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Dekanica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Konvenciji se težište u segmentu „planiranja obitelji“ premješta na ravnopravnost žene (s muškarcima), ali što je znakovito – ističe se odgovorno odlučivanje o rađanju djece, a ne zabrana ili dopuštanje pobačaja, te poticanje znanja o kontroli rađanja (tj. „pristup informacijama, obrazovanju i sredstvima“).

3. Radačić na str. 256. navodi: „Naime međunarodni dokumenti za zaštitu ljudskih prava, suprotno navodima Hrabar, primjenjuju se na rođene ljude: fetus nije subjekt međunarodnog prava“. U fusnoti br. 34 koja je pridodana toj rečenici, citira Coopelona i dr. u prilog svojoj tvrdnji, što nije sporno, ali dalje kaže: „Odredbe koje Hrabar (*op. cit.* bilj. 6, str. 806, 897) navodi u prilog svojoj tvrdnji (Preambula Konvencije o pravima djece, odredba Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima o zabrani smrtne kazne nad trudnicama) odnose se na zaštitu prenatalnog života kroz zaštitu prava žene, a ne njihovim kršenjem te stoga ne stoji njezin zaključak da Konvencija o pravima djeteta „jamči pravo na rođenje svakom djetetu.““

Tekst koji sam napisala (na str. 805, a ne na str. 806) glasi: „Konvencija nije izrijeком zaštitila nerođenu djecu rekavši primjerice da nerođeno dijete ima pravo roditi se.“ , odnosno „I u tome dokumentu [spominjem Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima, na str. 806] razvidna je obveza zaštite rođenoga života, njegovo održanje, a pravo ljudskog bića da se rodi (a ne da bude pobačeno) nedotaknuto je.“ Dakle, daleko od istinitoga i korektnog navođenja.

Spominje da sam nešto napisala na stranici 897, no tamo se nalazi tekst drugog autora (V. Boučeka), što dovoljno govori o mnogočemu.

Za tvrdnju gdje ja navodno govorim da fetus jest subjekt međunarodnog prava (što ničim Radačić nije potkrijepila) istina bi bila – da ni jest niti nije subjekt međunarodnog prava i iz toga izviru mnogi problemi.

4. Na str. 257. Radačić navodi „... s time ne stoji tvrdnja Hrabar da se radilo samo o pobačajima iz medicinskih razloga“. U pripadajućoj fusnoti br. 46. navodi: „Hrabar (*op. cit.* bilj. 6, str. 811.) navodi kako su se pred Sudom pojavili „samo ekstremni slučajevi pobačaja koji ugrožava život i zdravlje majke (zbog medicinskih uvjeta i indikacija), a ne pitanja rješavanja njezine želje za pobačajem“ te dalje zaključuje kako „Sud nikada nije utvrdio da bi autonomija žene sama po sebi mogla opravdati pobačaj“. Tekst na spomenutoj str. 811. Zbornika glasi: „Pred Sudom su se pojavili samo ekstremni slučajevi pobačaja koji ugrožava život i zdravlje majke (zbog medicinskih uvjeta i indikacija), a ne pitanja rješavanja njezine želje za pobačajem. Dapače, Sud nikada nije utvrdio da bi autonomija žene mogla, sama po sebi opravdati pobačaj pozivom na EKZLJP, pa tako nije rješavajući to pitanje u vezi s pravom na obiteljski život (prema čl. 8.) zaštitio to pravo, odnosno isključio je mogućnost da bi pojedinčeva osobna autonomija podrazumijevala i pravo na pobačaj.“ Dakle, misao i rečenica je prekinuta ondje gdje je I. Radačić odgovaralo, a izostavila je moje upućivanje na izvornog autora (u mojoj fusnoti 60). Bitno je istaknuti

upravo drugi dio rečenice koji je Radačić izbrisala, a to je poveznica s pravom na obiteljski život.

5. Na str. 258. Radačić navodi sljedeće: „Navodi Hrabar o prevazi prava na život (fetusa) u odnosu na pravo na privatni život (trudne žene) te zaključak da je „jedino opravdanje za jače pravo majke kad je njezino pravo na život ili zdravlje ugroženo“ stoga ne stoje.“ Tu Radačić naznačuje fusnotu br. 53 u kojoj se poziva na moj tekst na str. 814. Zbornika. Međutim, interesantno je da je Radačić moj tekst prekinula s riječima „... ili zdravlje ugroženo“, a u stvarnosti postoji i nastavak koji bitno utječe na smisao rečenice, a to je: „u odnosu na pravo na život fetusa“.

U nastavku na istoj stranici Radačić govoreći o Konvencijskim tijelima kaže „... te suprotno navodima Hrabar, nikada nisu naznačili da bi pobačaj na zahtjev kršio Konvenciju.“ Iz mojega teksta na str. 809 Zbornika proizlazi da se u potpunosti slažem s tvrdnjom Puppinka (citiran u fusnoti 51) koji je sažeo cijelu diskusiju u tome da je „pobačaj na zahtjev „slijepa mrlja“ u praksi Europskog suda za ljudska prava, kojom se krši EKLJP“. To potkrepljuje *in nultima linea* i Radačić kad na str. 259 kaže: „Svakako bi bilo bolje da su se Sud i Komisija jasno odredili prema reproduktivnim pravima ...“. Šteta je što Radačić nije ovom pitanju prisposobila tekst koji se nalazi na str. 814 Zbornika, a to vjerojatno nije učinila jer ga ne može demantirati i kritizirati, a ne odgovara njezinom apriornom zaključku. Spominjem samo poneke rečenice, npr.

„ ... Komisija upozorava na obvezu države da poduzme sve odgovarajuće korake za očuvanje života, što znači da država ima pozitivne i negativne obveze pri čemu su negativne obveze potpuno uzmicanje od namjernog oduzimanja ljudskog života, a pozitivna obveza, u okviru margine prosudbe, znači za svaku pojedinu zemlju sredstva uz pomoć kojih će sačuvati i jamčiti unutar svoje jurisdikcije život, a što se prosuđuje u svakom konkretnom slučaju možebitne povrede prava na život. Kad i ako je pobačaj legalan i legitiman postupak, tada država mora zaštititi konkurirajuća prava svih sudionika.“ Ili dalje: „U slučaju *A., B. & C vs. Ireland* pravo žene na poštovanje privatnoga života mora biti odvagano u odnosu na konkurirajuća prava i slobode osoba kojih se tiče uključujući i nerođena djeteta (u § 213.)“.

6. Dopuštam da je kolegici Radačić moj tekst neprihvatljiv, no to joj ne dopušta da na str. 260. svojega rada u fusnoti br. 64 kaže: „Hrabar iznosi da se prava trudnice trebaju, među ostalim, balansirati s pravima očeva te da ne prevladavaju uvijek.“ uputivši na moj tekst na str. 811 Zbornika. Da je bila korektna, onda bi navela i rečenicu (na istoj stranici) koja daje znatno šire značenje balansiranju interesa te glasi: „Vrlo delikatnu zadaću balansiranja suprotstavljenih interesa pravna literatura koja je komentirala i analizirala mnoge slučajeve ovoga tipa pred Europskim sudom, izvanredno je opisala uočivši kako je iz temelja nemoguće balansirati nečiji život s pravima ili interesima drugoga.“, te „Za one europske države koje su legalizirale pobačaj, Sud se u presudama vodi uravnoteženjem prava i interesa stranaka, među kojima su ona majke, nerođena djeteta, oca, medicinskog osoblja, društva itd., što znači da prava trudnice ne prevladaju uvijek.“

7. Na str. 262 ZPR, Radačić u fusnoti 77 kaže: „Iz ovog navoda Suda, koji krivo pripisuje Puppincu, Hrabar tvrdi da se argumentacijom *a contrario* zaključuje da je u principu zabrana pobačaja radi zaštite prenatalnog života dopuštena“ te upućuje na str. 815. Zbornika. Činjenica je da sam preuzela i objavila originalni (engleski) navod Puppincka, što sam lijepo i uredno naznačila u svojoj fusnoti br. 79 (upućujući na relevantnu stranicu u njegovom radu), a ne od nekog trećeg, jer sam imala njegov rad u ruci, a ne nekog trećeg, presudu suda ili sl.

8. Radačić na str. 267 ZPR kaže: „Stoga ne stoji navod Hrabar da je Sud isključio bilo kakav oblik odgovornosti država za prigovor savjesti.“ U svojem tekstu preuzela sam od autora Puppincka (navedeno u mojoj fusnoti br. 84) cijeli tekst koji glasi: „*The freedom of conscience of health professionals in the professional context in relation to abortion. The Parliamentary Assembly of the Council of Europe (hereafter P.A.C.E.) adopted a Resolution in 2010, strongly upholding „the right to conscientious objection in lawful medical care“ declaring that: „[n]o person, hospital or institution shall be coerced, held liable or discriminated against in any manner because of a refusal to perform, accommodate, assist or submit to an abortion, the performance of a human miscarriage, or euthanasia or any act which could cause the death of a human foetus or embryo, for any reason.*“ Prepuštam čitateljima zaključak o tome je li moj navod stoji ili ne.

Zaključno, smatram da članak I. Radačić ne udovoljava elementarnim standardima znanstvenoga rada, jer se bazira na zaključku koji je stvoren prije samoga istraživanja uz iskrivljavanje tuđih navoda na koje se poziva.

Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar